

Niet iedere zelfstandige is ook ondernemer

Position paper over zzp'ers van het Instituut voor het Midden- en Kleinbedrijf (IMK)

Op verzoek van het Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO) naar zzp'ers levert het Instituut voor het Midden- en Kleinbedrijf (IMK) hierbij een position paper aan. Het IMK maakt onderdeel uit van het sociaal vangnet voor zelfstandigen door jaarlijks vierduizend onderzoeken te doen naar de levensvatbaarheid van overwegend kleine gevestigde ondernemingen, waarvoor een beroep is gedaan op bijstand (m.n. Bbz regeling). Daarnaast begeleidt het IMK jaarlijks ca. duizend starters vanuit een uitkering in de richting van zelfstandig ondernemerschap. De 'achterban' van het IMK is dan ook tweeledig: gevestigde zelfstandigen-in-nood en startende zelfstandigen vanuit een uitkering.

Vraag 1 **Hoe typeert u zzp'ers?**

De term zzp'er (zelfstandige zonder personeel) gebruiken we alleen in de context van de zelfstandige professional, d.w.z. iemand die voor eigen rekening en risico zichzelf 'verhuurt' in de markt. De geboden dienstverlening is beperkt tot het bieden van kennis en vaardigheden door de benutting van beschikbare tijd. Voor overige zelfstandigen zonder personeel die niet beschikbare tijd, maar andere vormen van producten en/of diensten aanbieden, gebruiken we de term 'zelfstandig ondernemer'. Bijvoorbeeld de éénmans kapsalon, webwinkelondernemer, etc.

In de groep zelfstandige professionals maken we onderscheid in twee groepen:

1. Zelfstandige professionals in wisselende projectverband o.b.v. van projectafspraken;
2. Zelfstandige professionals in flexibel dienstverband op basis van (vaak langdurige) opdrachten op basis van arbeidstijd.

De eerste groep (zelfstandige projectprofessionals) beschouwen we als **zelfstandige ondernemers**; de tweede groep als **zelfstandige werknemers**. Deze laatste groep vertoont dezelfde operationele karakteristieken als reguliere werknemers in loondienst. Het onderscheid is vooral 'administratief' i.c. de toepassing van fiscaliteiten/sociale zekerheden.

Vraag 2 **Wat is volgens u de oorzaak van de opkomst van zzp'ers in Nederland?**

Rond de eeuwwisseling hebben twee bewegingen in de Nederlandse samenleving voor een 'perfect storm' gezorgd rondom zelfstandig ondernemerschap. Enerzijds is het thema ondernemerschap in de politiek omarmd en met kracht vertaald naar brede stimulering van ondernemerschap o.a. via KvK, scholen, universiteiten en UWV. In diezelfde periode is, onder aanvoering van liberalen, deregulering van ondernemerschap (waaronder competentie-eisen) ver doorgevoerd, waardoor de drempels voor ondernemerschap volledig zijn weggehaald. In Nederland in het bijzonder leidde dat tot een hausse aan zelfstandigen, alsmede een generatie van naïeve ondernemers. Nederland sprong in Europees verband omhoog t.a.v. het startersklimaat. Minder bekend is dat Nederland ook Europees voorhoedeloper werd op het falen van ondernemingen. Jaarlijks stoppen ca. 70.000 ondernemingen met een jaarlijkse maatschappelijke last van 4,2 miljard euro.

Recentelijk is de opkomst van zzp'ers daarnaast mede te verklaren door de flexibiliseringstrend op de arbeidsmarkt, waarbij enerzijds werknemers worden verleid c.q. gedwongen om het dienstverband om te ruilen in zelfstandig werknemerschap. De term schijnzelfstandigheid is hier regelmatig van toepassing. Anderzijds lijkt er ook sprake van een stijgende trend waarin mensen bewust kiezen voor ondernemerschap. Veelgehoorde motiveringen hiervoor zijn: uitdaging, wens om eigen baas te zijn, meer flexibiliteit in werktijden etc.

21 augustus 2014

Han Dieperink, algemeen directeur IMK
Maurice Croux, regiomanager IMK

Vraag 3 *Wat is volgens u het effect van de opkomst van de zzp'ers op de economische groei, de werking van de arbeidsmarkt, de houdbaarheid van het sociaal zekerheidsstelsel en de overheidsfinanciën?*

De opkomst van de zelfstandige projectprofessional, bijvoorbeeld in de creatieve industrie en in de bouw, kent in onze optiek vrijwel louter voordelen t.a.v. economische groei. Deze sectoren werken in hoge mate projectmatig en vereisen grote flexibiliteit in competenties per opdracht. De zelfstandigen in die sectoren worden sterk gestimuleerd om zich te onderscheiden en zich continu te vernieuwen. De flexibiliteit in die sector heeft de concurrentiepositie van de hele sector versterkt.

De opkomst van de zelfstandige werknemer heeft geholpen om de kostenstructuur van grotere bedrijven te flexibiliseren, maar dat voordeel is één-op-één afgewenteld op de betreffende zelfstandigen. Voor de (zelfstandige) werknemer is de situatie complexer geworden en is de 'concurrentie'druk groter geworden, doordat werkgevers meer opties kregen voor de invulling van hun behoefte aan arbeid. Op macroniveau levert deze beweging dan ook geen voordelen op voor de binnenlandse economie. De genoten voordelen bij de grote bedrijven leiden wel tot grotere concurrentiekracht in het kader van export.

Vraag 4 *Hoe dient met beleid te worden ingespeeld op de opkomst van zzp'ers?*

Wij achten het van groot belang een onderscheid te maken tussen zelfstandige werknemers, zelfstandige projectprofessionals en overige zelfstandige ondernemers.

De groep 'overige zelfstandige ondernemers' betreft 'echte' ondernemingen met een product/dienstenpallet (bv kapsalon). Deze groep kent het grootste potentieel t.a.v. het creëren van werkgelegenheid of andere vormen van groei. Ondernemersfinanciering, administratieve lasten, stimulering van innovatie en ontwikkeling van ondernemerscompetenties zijn voorbeelden van relevante thema's in deze groep. In deze categorie ondernemingen kent de beschikbaarheid van een sociaal vangnet voor levensvatbare ondernemingen met een tijdelijk probleem een gezonde, maatschappelijk en financieel interessante business case.

De groep 'zelfstandige projectprofessionals' is belangrijk voor de ontwikkeling en concurrentiekracht van hele sectoren (bv creatieve industrie) door de flexibele aanbodstructuur in die sector. Deze nieuwe ordening zorgt ook voor een innovatieve cultuur in de hele sector. Het stimuleren van goed professioneel ondernemerschap is naast de beschikbaarheid van een vangnet een belangrijke taakstelling voor de overheid voor deze groep. De plek van de zelfstandige professional op de arbeidsmarkt vereist competenties t.a.v. ondernemendheid, die veel zelfstandigen onvoldoende bezitten, zo blijkt uit onze praktijk. Daarbij moet vooral gedacht worden aan competenties rond het genereren van onderscheidend vermogen en het acquireren van opdrachten. Deze groep zou ook gebaat zijn bij een mogelijkheid om op vrijwillige basis deel te nemen aan een collectief sociaal vangnet. Die vrijwillige collectiviteit is niet van invloed op de individuele concurrentiepositie van professionals en draagt wel bij aan de vermindering van administratieve lasten en daarmee van de totale sectorlast.

De groep 'zelfstandige werknemers' draagt op microniveau bij aan de concurrentiekracht van Nederland op de exportmarkt, maar kent ook serieuze nadelen voor de betreffende zelfstandigen. Het IMK zou het verwelkomen wanneer er voor deze groep een aparte status wordt gedefinieerd met meer verplichte collectiviteit en sociale zekerheid. Zelfstandige werknemers zouden niet behandeld moeten worden als ondernemers (o.a. fiscaal) en er is veel ruimte om de regelingen rond deze vorm van zelfstandigheid fors te vereenvoudigen.

21 augustus 2014

Han Dieperink, algemeen directeur IMK
Maurice Croux, regiomanager IMK